

OPRACOWANIE PYTANIA

Prawa boskie a prawa ludzkie. Omów zagadnienie na podstawie *Antygony* Sofoklesa. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

LEKTURA BAZOWA

Sofokles, *Antygona*

EPOKA

Starożytność

ŹRÓDŁO

ustna.odrabiamy.pl

ZESKANUJ TELEFONEM ALBO KLIKNIJ

Kursy maturalne

Pakiet 10 kursów do matury 2027 od Odrabiamy.pl.

Przećwicz to pytanie

Darmowy symulator matury ustnej. Ocena wg kryteriów CKE.

Posłuchaj

Darmowy kurs z opracowaniem pytań jawnych 2027.

1 O co tak naprawdę pyta komisja

Temat dotyczy konfliktu dwóch porządków: niepisanych, odwiecznych praw boskich (nakaz pochówku zmarłych) i prawa państwowego ustanowionego przez władcę. Istotą zagadnienia jest tragizm: obie strony mają swoje racje, a każdy wybór prowadzi do katastrofy. Warto pokazać, że Kreon także działa w imię wartości (dobra państwa, porządku po wojnie domowej), a dopiero jego upór zamienia rację w winę.

prawa boskie	Odwieczne, niepisane normy, na które powołuje się Antygona: obowiązek pochowania zmarłego, cześć dla bogów podziemi, więzy krwi. Nikt ich nie ustanowił, więc żaden władca nie może ich odwołać.
prawa ludzkie	Prawo stanowione przez władcę lub państwo, tu zakaz pochówku Polinejesa wydany przez Kreona jako środek utrzymania porządku po wojnie. Ma swoje uzasadnienie, ale jest zmienne i zależne od człowieka.
konflikt tragiczny	Zderzenie dwóch równorzędnych racji, z których każda ma wartość, a wybór jednej oznacza pogwałcenie drugiej i katastrofę. Komisja oczekuje, że nie sprowadzisz sporu do walki dobra ze złem.

KOMISJA CHCE USŁYSZEĆ

- ✓ Wyraźną tezę rozstrzygającą, który porządek okazuje się nadrzędny w tragedii Sofoklesa i dlaczego zderzenie obu prowadzi do katastrofy.
- ✓ Racje obu stron zrekonstruowane z konkretnych scen: decyzję i argumenty Antygony w sporze z Kreonem, uzasadnienie zakazu przez Kreona oraz finał z ostrzeżeniem Tejrezjasza i śmiercią bliskich władcy.
- ✓ Kontekst z innej tradycji lub epoki, w którym prawo Boże lub moralne stawiane jest ponad ludzkim, oraz wniosek o granicach prawa stanowionego.

2 Co wziąć z lektury i jaki kontekst wybrać

Z LEKTURY BAZOWEJ

- Zakaz Kreona: po bratobójczej walce Eteoklesa i Polinejesa o władzę w Tebach nowy władca Kreon nakazuje uroczysty pogrzeb Eteoklesa, a ciało Polinejesa, który przyprowadził obce wojsko, każe zostawić bez pochówku na pastwę ptaków i psów. Prawo ludzkie: kara dla zdrajcy i sygnał dla wspólnoty, że państwo stoi ponad więzami rodzinnymi.
- Decyzja Antygony i postawa Ismeny: Antygona postanawia pogrzebać brata mimo zakazu i prosi siostrę o pomoc; Ismena odmawia, tłumacząc, że kobiety nie mogą walczyć z władzą. Antygona sama odprawia obrządek, posypując ciało ziemią. Kontrast dwóch reakcji na niesprawiedliwe prawo: bunt w imię norm wyższych i posłuszeństwo ze strachu.
- Spór Antygony z Kreonem: schwytana bohaterka nie zaprzecza, lecz oświadcza, że zakaz władcy nie może unieważnić niepisanych praw bogów, które trwają od wieków. Kreon widzi w tym zamach na swój autorytet i skazuje ją na śmierć. Centralna scena tematu – oba porządki nazwane wprost przez ich reprezentantów.
- Hajmon i Tejrezjasz: syn Kreona przekonuje ojca, że Teby stoją po stronie Antygony, a wieszczek Tejrezjasz ostrzega, że bogowie odrzucają ofiary miasta, bo bezczeszczenie zmarłego łamie ich prawo. Kreon ustępuje zbyt późno. Głosy rozsądku i głos bogów pokazują, że prawo ludzkie straciło uzasadnienie.
- Finał: Antygona odbiera sobie życie w grocie, Hajmon zabija się przy jej ciele, żona Kreona Eurydyka popełnia samobójstwo, a władca zostaje sam, uznając własną winę. Tragedia rozstrzyga spór: prawo ludzkie, które zlekceważyło boskie, niszczy tego, kto je ustanowił.

LITERACKI

POLECANY

Kamienie na szaniec, Aleksander Kamiński

Rudy, Alek i Zośka konspirują przeciw Niemcom, szpiegują ich, a czasem zabijają, czyli łamią piąte przykazanie, bo prawo ludzkie nie zna litości dla wrogów ojczyzny. Pokaż, że to odwrócony dylemat Antygony: tutaj prawo ludzkie każe wystąpić przeciwko boskiemu.

BIBLIJNY

Biblia: Dekalog i Apostołowie przed Sanhedrynem (Dzieje Apostolskie)

Dekalog jest prawem nadanym przez Boga, którego żaden władca nie może zmienić, a Piotr i apostołowie, gdy Sanhedryn zakazuje im nauczania, odpowiadają: „Trzeba bardziej słuchać Boga niż ludzi”. To ta sama logika, którą Kreonowi wyklada Antygona: prawo ludzkie sprzeczne z Bożym nie obowiązuje sumienia, nawet gdy grozi za to kara.

FILOZOFICZNY

Koncepcja prawa naturalnego (Arystoteles, św. Tomasz z Akwinu)

Antygona, powołująca się na niepisane, odwieczne prawa, stała się w filozofii pierwowzorem idei prawa naturalnego: istnieją normy wcześniejsze niż państwo, a ustawa, która je łamie, jest bezprawiem. Kontekst pozwala nazwać spór Antygony i Kreona językiem etyki i wyjaśnić, dlaczego od antyku po współczesność sądzi się władców za „legalne” zbrodnie.

LITERACKI

Dziady cz. III, Adam Mickiewicz

Senator Nowosilcow w imię prawa carskiego więzi i torturuje wileńską młodzież, a prawo państwa staje się narzędziem tyranii; przeciw niemu stoi porządek boski, którego strzeże ksiądz Piotr, i sumienie więźniów. Podobieństwo do Kreona: władza utożsamia własną wolę z prawem; różnica: u Sofoklesa władca ma początkowo swoje racje, u Mickiewicza jest ich pozbawiony od początku.

3 Mapa wypowiedzi

- 1 Teza: gdy prawa ludzkie łamią prawa boskie, człowiek staje przed tragicznym wyborem, w którym każda decyzja niesie ofiarę.
- 2 Racje Antygony: wierność religii, rodzinie i niepisanym prawom, świadome przyjęcie kary.
- 3 Racje Kreona: obrona porządku państwa, prawo jako fundament władzy – i jego klęska wynikająca z pychy.
- 4 Kontekst literacki: *Kamienie na szaniec* (Aleksander Kamiński) – Rudy, Alek i Zośka konspirują przeciw Niemcom, szpiegują ich, a czasem zabijają, czyli łamią piąte przykazanie, bo prawo ludzkie nie zna litości dla wrogów ojczyzny. Pokaż, że to odwrócony dylemat Antygony: tutaj prawo ludzkie każe wystąpić przeciwko boskiemu.
- 5 Wniosek: Sofokles pokazuje, że prawo stanowione musi respektować normy moralne i religijne, inaczej niszczy i władcę, i wspólnotę.